N:o 185.

Af Herr **C. E. Hjelm:** *Med förslag till förändrad reglering af folkundervisningen.*

Om en stat vill betrygga sin säkerhet, grundlägga och bevara sitt välstånd samt bereda trefnad och förnöjsamhet åt det stora flertalet af landets innevånare, vill förskaffa sig trygghet för möjligen utifrån kommande våldsamheter eller förekomma inhemska skakningar, bibringa den enskilde håg och kraft till arbete och sparsamhet, hvarigenom förökade tillgångar beredas, hvilka förädla och lifva kärleken till fosterjorden, förekomma och hämma utvandringslustan, lifva sinnet och väcka viljan att vara landets försvarare samt minska utgifterna till fång- och fattigvården, då är det ock dess största angelägenhet och oeftergifligaste pligt att tillse, det folkundervisningen ordnas på ett sådant sätt, att kunskapens ljus, belysande såväl det allmänna som enskilda lifvet, blifver, enligt tidens kraf, *allas* tillhörighet; att en grundval för nationens utveckling i sedligt hänseende lägges; samt att ändamålsenliga föreskrifter för tillgodogörandet af befintliga, antingen förbisedda eller mindre ändamålsenligt begagnade tillgångar meddelas.

Är detta en sanning, så följer derutaf, att äfven svenska staten har både skyldighet till och intresse utaf att den drager försorg om, att kunskapens allt förädlande och gagnande ljus sprides i möjligast största omfång till alla dess medlemmar; och att den dertill har långt större förpligtelse, än det mera enskilda, emedan den har långt mera att omvårda och bevara både för det närvarande och det motsedda, kan väl icke förnekas, äfvensom att framtiden kommer att gestalta sig efter den uppfostran vi bibringa det uppväxande slägtet, och att ett godt nationalförsvar står i ett mycket nära beroende af den intelligens, som det stora flertalet af landets innevånare besitter.

Statsmakterna hafva äfven till en del erkänt folkupplysningens betydelse, men, såsom det synes mig, mera för det enskildas skull, än såsom *en*

stor angelägenhet för statens egna intressen, hvilket ock torde vara orsaken dertill, att folkskolan, gent emot elementarläroverken, hittills blifvit skjuten i bakgrunden. Man kan säga om folkskolestadgan af år 1842, att den är framtvingad af en efter ljus längtande befolkning, hvilken länge erfarit de mångfaldiga olägenheter, som en bristande skolunderbyggnad alltid förorsakar; att den för det dermed afsedda ändamålet blef ofullständig till sina bestämmelser i afseende på kunskapsmåttet, otillräcklig för ändamålet, och att den är det ännu, oaktadt sina många tillägg under en sednare tid; men den utgjorde säkerligen *allt*, som då kunde vinnas — möjligen allt hvad man då trodde sig behöfva — och utgjorde alltid en, om ock i många fall, otillfredsställande början till en ordnad folkundervisning. Såväl statsmakterna som några landsting, många kommuner och enskilda personer hafva sedermera till en viss grad sökt afhjelpa en del af de mera framstående bristerna, men derunder har man ock gjort försök att från en statsangelägenhet bringa folkskolan till en orternas ensak. Detta omhuldande bevisar dock alltid, att folkskolan, som jag skulle önska erhölle namn af "den allmänna skolan", är erkänd såsom grund för den allmänna folkupplysningen, och om så är, bör ock denna skola alltid blifva en statens stora angelägenhet. Genom att ett alltför stort rum blifvit lemnadt för det subjektiva godtycket och att man sökt påtrycka den filantropiens stämpel, har dess karakter, såsom sådan, dels blifvit undanskymd, dels har den blifvit införd på experimenternas väg, hvilket, då det är fråga om de aldra flesta individers uppfostran och undervisning, icke kan vara annat än betänkligt; dels saknar den enhet och sammanhållning, emedan såväl sjelfva lagen tolkas och ändamålet uppfattas högst olika på olika ställen och af olika personer, som hafva med skolan att göra, och dels angifver väl folkskolestadgan "förvärfvandet af kunskaper och sann kristlig bildning" såsom mål, men icke det förra såsom minimum af kunskaper till det omfång och med den själsodling, hvaraf samhället har behof, och ännu mindre stadgar den, *att ungdomen bör uppfostras till sedliga, tänkande, borgerligt gagnande medborgare, medborgare-med väckt fosterlandskärlek och sinne för husliga dygder*, hvilket dock, enligt mitt förmenande, bör vara statens ändamål med den allmänna folkbildningen.

A. Uti folkskoleinspektörernes sist offentliggjorda berättelse anmärka de, att skolan på många ställen *ännu icke vunnit folkets förtroende*. Orsakerna till detta förhållande ligga helt nära till hands. De kunskaper, som meddelas inom en stor del af våra skolor, äro, genom en oupphörligt afbruten skolgång, osammanhängande och i öfrigt af allt för ringa omfång, hvarigenom nyttan deraf visar sig blifva af föga betydenhet, eller, snart sagdt, ingen, då barnen uppvuxit och träda ut i det praktiska lifvet. När de då sjelfva, jemte föräldrar och målsmän, komma under fund dermed och tillika erinra sig, att mycken tid blifvit använd (på många ställen den aldra längsta) till bokstafligt inlärande

af stora, hårdlästa religionsböcker, som snart blifvit förglömda till ord och anda, men hvarunder hjertats lifvande för religionens heliga sanningar möjligen blifvit förbisedt, förståndsskärpningen försummad, och att de äro i saknad af förmåga att lösa i alldagliga lifvet förekommande aritmetiska uppgifter samt rätt använda skriftspråket, äro vidare medvetne af att de icke känna något om landets samhällsförhållanden, om sin egen kropps vårdande, om orsakerna till de naturföreteelser, de dagligen se, eller veta något om orter och händelser, hvilka ligga utom deras egen trånga krets o. s. v., *då* må man icke förundra sig öfver att skolan icke vunnit förtroende. För staten är ett sådant resultat af skolinstitutionen en gifven förlust, genom att en stor del af befolkningen kommer att sakna den energiska kraft, som en mera upplyst befolkning alltid besitter.

Söker man göra sig förtrolig med verkliga förhållandet, finner man att på hvarje ställe, der skolgången varit ordentlig, organisationen tillfredsställande och undervisningen lefvande, har ock skolan inom helt kort tid vunnit ett stort förtroende: sanningen vinner alltid sitt erkännende; men der genom nya, felaktiga anordningar, lärareombyte eller genom andra orsaker, ett mindre gynsamt förhållande inträdt, der har äfven en reaktion i folkets förtroende till skolundervisningen visat sig inom kort.

B. I samma offentliggjorda berättelses statistiska afdelning finner man, att 1867 och 1868 funnos i landet 643,019 i skolåldern varande barn. Derutaf voro vid inspektionstillfällena 395,205 inskrifna i skolorna, hvaraf 199,410 vid inspektionerna varit närvarande. Af de i skolorna närvarande och som sålunda begagnade sig af skolans undervisning *saknade 10,660 undervisning i stilskrifning, 36,886 i räkning, 129,325 i svensk historia och geografi, 140,790 i öfning att förstå och använda svenska språket, 178,632 i naturkunnighet o. s. v.*

När man nu antager — hvilket man måste göra — att ett proportionerligt förhållande förefinnes bland de återstående 195,795, också i skolan inskrifna, men vid inspektionstillfällena ej närvarande barnen, och att af samtliga i skolåldern varande barn, som icke begagna sig af någon slags skola och hvilkas antal kan antagas utgöra 20 procent af det hela, flertalet saknar *all* undervisning i ofvan uppgifna läroämnen, blifver resultatet ännu betänkligare, och man torde vara fullt berättigad förutsätta, det något fel finnes i vår nu *tretioåriga obligatoriska* folkskolelag, enär relativt blott ett ringare antal af i landet uppväxande barn erhålla någon undervisning äfven i de läro ämnen, som lagstiftningen erkänt vara behöfliga för hvarje man, hvarje qvinna i vårt land, såsom en gemensam grundval för verksamheten i lifvet.

Söker man vidare taga någon närmare kännedom om beskaffenheten af den undervisning, som meddelas i våra folkskolor, så möter oss visserligen, enligt samma till regeringen afgifna berättelser, den hugnesamma upplysningen, att den är *tillfredsställande inom ett fåtal* kommuner, men äfven det *nedslående*

meddelandet, att den på *flertalet ställen* är allt annat än svarande mot behofven. Vid ett noggrannare genomgående af de speciella uppgifterna för de angifna åren finner man, att kunskapsmåtten och dess inre halt, sådana de meddelas, väl kunna blifva en fyllnad i examensprotokollens och de statistiska uppgifternas kolumner, men icke till något egentligt gagn för ungdomen, då den utgår i det praktiska lifvet. Härtill får man vidare foga den särdeles maktpåliggande, men ofta förbisedda omständigheten, att en stor del af berörda skolas lärjungar äfven äro för sin uppfostran uteslutande hänvisade till skolan, men att denna endast undantagsvis medhinner och förmår ingjuta i barnasinnet den religiösa sedlighetskänslan och den fosterländska andan, samt i öfrigt odla de slumrande själsförmögenheterna, hvaruppå så stor vigt ligger.

De brister, som här ofvan äro berörda, blifva numera så mycket betänkligare derigenom, att sjelfva tidsförhållandet framkallat större behof af själsunderbyggnad än tillförene, och det stora flertalet af landets familjemödrar börja allt mera att vända sig ifrån den af dem från gammalt utöfvade pligten att uppfostra och undervisa sina barn och öfverlemna denna stora angelägenhet till skolorna. Denna förr af svenska mödrarne med ringa yttre medel, men med varmt modershjerta, af ålder allt intill de sednare decennierna nitiskt utöfvade naturliga pligt har icke blott varit grundorsaken dertill, att vår nation hugnats med, jemförelsevis, många stora, ädla män, som icke så sällan utgått från de djupare folklederna, utan äfven i väsendtlig grad bidragit dertill, att den intagit ett i många hänseenden framstående rum ibland andra folk. Regeln är: "familjemödrarne dana nationerna". Men då nu denna deras af ålder utöfvade pligt blifvit allt mera öfverflyttad på skolorna, har också samhället förpligtelse att låta sig angeläget vara, att undervisningsanstalterna må kunna uppfylla sin mission. Härutaf följer, att, likasom ett godt föräldrahem alltid söker med stor omsorg dana barnens sinne till sedlig dygd och utbilda de inneboende anlagen till gagn i det praktiska lifvet, bör äfven samhället låta sig angeläget vara, att den allt ifrån Romarnes tid väl beprövade satsen: "*undervisningen skall vara för lifvets skull och icke för skolans*", blifver en lefvande sanning inom våra folkskolor. Häremot försynda sig våra elementarläroverk på ett högst betänkligt sätt, och våra folkskolor göra sig hemfallna till samma förseelse. Behofven ropa också högt på, att orsakerna dertill må blifva för båda ofördröjligen undanröjda.

C. Af samma berättelser kan man draga den slutsatsen, att grundorsaken till den närvarande mindre tillfredsställande folkundervisningen förefinnes:

1:o uti lagens ofullständighet;

2:o uti dess tillämpning;

3:o uti bristande intresse hos de närmast stående öfvervakande personerna; och

4:o hos sjelfva lärarne.

När nu gällande folkskolestadga utarbetades och gjordes till lag, saknade man ännu erfarenhet af inhemska iakttagelser, och man hade ännu blott helt ringa gjort sig förtrogen med andra länders folkbildningsförhållanden. Äfvenså tog man icke tillräckligt det svenska nationallynnet med i beräkningen, utan gick allt för brådstörtadt till väga. Motståndarne till lagens genomförande sattes vidare till väktare, hvarigenom, vid sjelfva tillämpningen, rum lemnades för återhållande samt inkastningar på sidovägar, och genom detta sednare erhöll den nya folkskolan mera karakteren af en ensidig filantropisk anordning, än en statens institution. Följderna härutaf uteblefvo icke; skolan började verka i allt för ensidig riktning, och lagen blef endast delvis tillämpad, hvilket ännu är händelsen. Statsmakterna hafva sedan genom stadganden sökt afhjelpa bristerna äfvensom att bringa ordning i organisationen, men ännu i denna stund har detta icke lyckats, och följderna visa sig uti här berörda, för fosterlandsvännen nedslående resultat. Ett vidare lappande på den ursprungliga stadgan kan numera icke gerna leda till ändamålet, utan till lättnad att förlama sjelfva institutionen i sin verksamhet och fördröja en alltid förestående reform. Dessutom äro de lagstadganden, som röra vårt folkskoleväsende, redan nu så många och från olika tider, svåra att finna reda på, att det utgör i och för sig ett icke så litet studium att dermed blifva förtrogen, och det ligger långt mera vigt uppå, än man vanligen beaktar, att en lag, som berör ett af familjens ömmaste förhållanden — barnens undervisning och uppfostran — befinnes enkel i uppställningen, är sammanhängande och lätt tillgänglig för alla, så att äfven den okunnigaste, ringaste eller mest afsides boende sjelf må kunna taga del af innehållet. Blott *detta* skulle åstadkomma en märklig reform i sjelfva ordningen med skolgången, ty vårt svenska folk hyser stor vördnad för lagens bud, och endast detta i och för sig sjelf vore full anledning till en ny sammanhängande skollags utgifvande. Men genom stadgans obestämdhet och ofullständighet befinner sig folkundervisningen ännu inom de flesta församlingar på landsbygden icke blott i ett högst otillfredsställande tillstånd, utan äfven i ett kaos af olikheter, som icke kunna afhjelpas genom än vidare tillägg, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen.

Hvad åter de personers nitälskan vidkommer, som hafva närmaste vården och öfverinseendet vid folkskolorna, finner man väl af meranämnda berättelser, att inspektörerne lägga stor vigt uppå, att icke någon förändring deruti skulle göras; men, äfven med förbiseende af den förfarenhet, som derutinnan möter från alla delar af riket, om man blott håller sig till de officiella, här åberopade berättelserna, upplyses man om, att det största antalet skol-

rådsledamöter, sådana de i verkligheten förekomma, sakna pedagogiskt omdöme och intresse för hela institutionen. Vidare att mången ordförande inom skolråden icke visar någon benägenhet att ställa sig inspektörernes helsosamma anordningar till efterrättelse, icke nitälskan för åtminstone de medborgerliga kunskapernas spridning, eller en ändamålsenlig anordning af det hela, att de på andra ställen äro utlefvade män, som sakna krafter samt hafva behof af hvila och lugn; åter på andra är deras tid allt för mycket tagen i anspråk för andra bestyr, och skolorna vidt omkringspridda i pastoratet o. s. v., hvarföre de icke kunna uppfylla sitt åliggande, och att tillämpningen af 8:dep unkten i Kongl. cirkuläret af den 22 April 1864, rörande afgångsbetyg från skolan, blifvit lemnad utan afseende. Man borde sålunda kunna draga i tvifvelsmål, om den så varmt förordade sjelfskrifvenheten är den aldra ändamålsenligaste.

Hvad lärarne vidkommer, har man uppställt deras tjenstetid parallelt med elementarlärarnes och derigenom kommit till en bestämmelse af 30 tjenste- och 60 lefnadsår, såsom vilkor för pensions erhållande. Denna alltför höga åldersbestämmelse inverkar, efter nuvarande förhållanden, i flera afseenden högst menligt på sjelfva folkundervisningen, och jemförelsen torde icke vara den mest lyckade. Elementarlärarnes undervisningstid är från 16 till högst 30 timmar i veckan, undervisningsämnena äro blott tre för hvarje lärare, då deremot folkskolelärarne hafva till åliggande att undervisa minst 30 och ända till 40 timmar i veckan, utom derutöfver bestämda timmar för lexförhör, bönestunder, sång och gymnastik m. m., och deras undervisningsskyldighet omfattar alla i lagen påbjudna läro- och öfningsämnen. De förre hafva således, då ungefär lika tid kan behöfvas till förberedelser, långt mera tid för själshvila och helsans vårdande. Härtill kommer att de sednare, såvida de skola uppfylla sina åliggan-den, dagligen skola hålla två à tre timmars tröttande föredrag uti olika ämnen, förklara de till hemläsning förelagda styckena, vaka öfver ordning och samtidigt undervisa flera afdelningar, hvarigenom de under hela undervisningstiden tvingas att hafva tanken spänd samtidigt åt flera håll. Ännu äro lokalerna på många ställen af sådan beskaffenhet, att helsan snart undergäfves, hvilket isynnerhet är händelsen, och blifver det ännu i lång tid, inom de flyttbara skolorna, åtminstone i Norrland. Härtill får man än ytterligare foga en särdeles vigtig omständighet, som ingalunda uppväges af olikheten i kunskaper, emedan de oundgängligaste behofvens uppfyllande för lifvets tillvaro icke rättar sig derefter, nemligen *den*, att då elementarlärarne hafva en betryggad ekonomisk ställning och förhoppningsfulla utsigter för framtiden, hvarigenom de äro i bättre tillfälle att vårda sina krafter, folkskolelärarne deremot äro hänvisade till ekonomiska bekymmer utan anledning till framtida ljusare utsigter, och de, som först erhöllo sina tjenster, voro under lång tid utsatte för bokstaflig nöd, hvilket *allt* verkat, att den första uppsättningen af desse sednare är

i förtid utsliten. Det skulle derföre blifva af oändligt stor vinst för sjelfva folkundervisningen, om friskare och mera utbildade förmågor finge intaga deras rum. Man finner äfven uti ofta nämnda berättelser, att vederbörande börjat före pensionsåldern dels afskeda folkskolelärare och dels låta vikarier för dem sköta sysslorna, samt sålunda bringa skolan i bättre händer, hvilket äfven är för sjelfva saken gagnande. Men då här berörde lärare, under en tid med helt andra fordringar än nu, blifvit af staten godkände samt med anledning derutaf till tjensternas bestridande antagne, och de sedan under högst ogynsamma förhållanden i lång tid dervid förblifvit, hvarunder de brutit bygd för den svenska folkundervisningen, dervid offrande den kraftfullaste tiden af sitt lif, då kan det icke sägas vara förenligt med billighet och rättvisa samt samhället värdigt att, i förra fallet, utan vidare betänkande afskeda dem och, då de vanligen äro utfattige, hänvisa dem till ytterlig nöd, eller, i det sednare fallet, låta två lefva af de löneförmåner, som äro *otillräcklige för en.* Långt bättre vore det, att de numera för skolan icke passande och i förtid utslitne lärarne, åtminstone de, som icke äro examinerade, men innehafva deremot svarande sysslor, och sådana, som togo examen före 1853, afskedades med pension vid uppnådda 25 tjensteår. Genom en sådan anordning skulle folkskoleutveckligen onekligen betydligt vinna, då pensionsverkets tillgångar *derför icke utgöra* något hinder, synnerligen om Riksdagen med några få tusen riksdaler för öfvergångstiden garanterade en möjligen uppkommande brist, hvilken dock, efter all anledning, icke är att befara.

Vid den tid, då folkundervisningen gjordes till en allmän angelägenhet, förefunnos många anledningar dertill, att man icke kunde i alla delar ställa sig de gifna föreskrifterna till efterrättelse. Härigenom blef det en viss vana att, då det gällde folkundervisningen, icke vara så nogräknad. Detta fortgår ännu och torde vara en af orsakerna till att, efter 8 års förlopp, så vigtiga stadganden, som de, hvilka finnas i förberörda Kongl. cirkulär af den 22 April 1864, icke annat än delvis blifvit tillämpade.

Detta cirkulär uppdrager gränsen emellan de olika skolorna, stadgar att olika afdelningar skola inrättas efter skolbarnens olika framsteg, att läroämnena böra förekomma i en viss ordning, undervisningen afse själsförmögenheternas utbildning, och att pröfning skall anställas med de lärjungar, som afgå från skolan, samt betyg lemnas öfver kunskaper, flit och uppförande, Oaktadt detta gå ännu samma barn ömsevis i småskolan och den egentliga skolan. Ännu äro icke egentliga afdelningar, med bestämda afslutade kurser,

annat än undantagsvis, införda, vederbörligt afseende icke fästadt vid själsutbildningen. Barnen komma och afgå från skolan utan bestämd ordning och *afgångsbetyg.* Sådant, jemte mycket annat gifver anledning till antagande, att någon oegentlighet förefinnes. Hvad klassindelningen vidkommer, bör skolundervisningen, enligt min erfarenhet, fördelas på tre skarpt begränsade klasser, och icke öfvergång från den ena till den andra ega rum förr. än genom fullt genomgången kurs i den föregående. Småskolan blefve då *första klassen*, och med den utbildning, den redan eger och tillmötesgår, kunde undervisningen der utvidgas till inemot nuvarande minimum.

Egentliga skolan skulle då omfatta de återstående två klasserna, derutaf den *andra* skulle blifva minimiklassen. Fordringarne för utgående derifrån borde numera skärpas, utöfver hvad som är föreskrifvet i 7 § Kongl. folkskolestadgan, till hvad som behöfves äfven under den anspråklösaste ställning i lifvet, eller till *att kunna göra reda för innehållet af det lästa, uttrycka tankarne i skrift, känna något af Sveriges geografi och historia* samt i räkning t. o. m. *sorter jemte dicimalbråk.* Denna klass skulle vara obligatorisk. *Tredje klassen* skulle omfatta undervisningen i alla till folkskolan hörande läroämnen, och de närvarande förökas med *två*, nemligen något i statskunskap och helsolära.

Ännu saknar folkskolan normal arbetsordning, hvilket äfven är en brist, som bör afhjelpas; ännu instufvas barn och lärare på många ställen i allt för små, låga, kalla och dragfulla kyffen, som skola föreställa lärosalar, rum af sådan beskaffenhet, att de hardt nära blifva en vämjelse för dem, som nödsakas der uppehålla sig; ännu saknas ett medelmåttigt undervisningsmateriel, hvarigenom en stor del af barnens tid uti skolan blir mindre väl använd och kunskapen dunkel. Såväl i här berörda förhållanden, som i många andra, rörande vårt skolväsende, möta oss öfver allt oegentligheter och stora olikheter. Så t. ex. uppföras ännu, utan nödtvång, nya skolhus på nakna bergkullar, der icke en buske kan finna näring, än mindre göras något för skönhetssinnets väckande eler den för vårt land vigtiga trädkulturens utbredning, under det på andra platser skolhusen ligga inbäddade i lika trefliga som gagnande skolträdgårdar; ännu anvisas den ena läraren en liten vindskammare till boställsrum, under det en annan erhåller en väl ombonad våning, emedan stadgan blott talar om "nödig bostad". Den ene läraren skall undervisa i 10 månader af året med 40 timmar i veckan, då en annan, med lika löneförmåner eller större, blott har en undervisningsskyldighet af 8 månader, med 30 undervisningstimmar i veckan. Den största olägenheten af alla är dock barnens ojemna skolgång, hvilken är hufvudorsaken till det hitintills erhållna ringa resultatet af hela vår folkskola, hvilket ock här ofvan är anfördt under punkten A. Så länge barnen ännu icke infinna sig i skolan vid terminernas början, utan

först

först under deras fortgång, såsom det ofta sker, och sedan uteblifva efter föräldrarnes godtycke, kan icke annat än bristande följdriktighet uppkomma i deras vetande, och hela skolgången blifver utan egentligt gagn, hvilket ock är en af hufvudorsakerna dertill, att folkskolan på så många ställen ännu saknar förtroende, emedan bristen i barnens kunskaper väl bemärkts, men icke orsaken dertill. Detta kan icke förekommas genom att göra sjelfva skolgången strängt obligatorisk, men genom, efter barnens ålder, afpassade kunskapsstadier för hvar och en af de två här omförmälda lägre klasserna, så att om barnet vid viss ålder ännu icke förvärfvat derefter beräknade kunskaper, sättes det i skola för så lång tid, som behofvet påkallar, och målsman får betala underhållskostnaderna.

Under sista tiden af vårt förra statsskick uppsattes allt för många små elementarläroverk. Medelklassen kände sig stå midt i det praktiska samhällslifvet, och att den utöfvade största inflytandet på landets både andliga och materiella välfärd, hvarföre den ock erfor behof af lättare tillfälle för förvärfvande af större kunskaper, och hvilka den trodde sig kunna erhålla genom flera elementarläroverk. Härigenom uppkommo många två-, tre- och femklassiga läroverk. Dessa hafva dock icke vunnit förtroende och äro i allmänhet fåtaligt besökta samt dyrbara. I saknad af mera passande skola, hafva dels dessa till någon del, och isynnerhet de fullständiga läroverken, varit besökta af dem, hvilka önska vinna en mera allmän bildning. Men sedan några klasser äro genomgångna, afbryta cirka 60 procent af lärjungarne sina studier och utgå i det praktiska lifvet. Dessa hafva arbetat och läst mycket, men kunna i sjelfva verket föga, emedan kursen först afslutas med 7:de klassen; och deras vetande, när läroverket lemnas, inskränker sig till fragment, som icke äro användbara i lifvet. Ett oafvisligt behof förefinnes alltså af skolor öfver folkskolans af mig här omtalade 3:dje klass, för erhållande af en högre allmän medborgerlig bildning för det praktiska lifvet, hvarföre *öfver* den egentliga folkskolan borde finnas en afdelning, som *svarade mera mot behofvet*, än hvad närvarande båda läroverk och högre folkskolor, som blifvit gjorda till läroverkens tjenarinnor, göra i verkligheten. Den vinst i besparad tid, ansträngningar, kostnader och *mera* för det praktiska lifvet gagnande kunskaper, som derutaf skulle blifva en följd, ligger allt för nära till hands för hvar och ens bedömande, att något framhållande derutaf icke här är utaf nöden.

Hvad namnet vidkommer, gör väl det icke något till saken, men det står dock alltid för densamma; och då folkskolan i verkligheten, ehuru icke i princip, blifvit ansedd såsom en skola för den kroppsligt arbetande, fattigare delen af befolkningen, men icke för andras barn, hvilket åtminstone är *en* af orsakerna att den icke vunnit ett allmännare förtroende hos andra samhälls-

klasser, torde, enligt mitt förmenande, namnet folkskola böra förändras till *den allmänna skolan*, alldenstund dess uppgift är att meddela det *allmänna* vetande, som, utan afseende på olika samhällsställningar i lifvet, bör tillhöra *allmänheten*.

På grund af hvad jag haft äran anföra och i fast öfvertygelse att folkskolan, sådan den är, icke förmår motsvara — för individens väl och nationens i sin helhet oafvisliga behof för allmän förädling, allmän förståndsskärpa, utveckling och tillgodogörande af befintliga tillgångar, samt inre och yttre lugn — sin maktpåliggande höga bestämmelse och att den icke heller kan vinna allmänt förtroende, förrän en ny fullständigare, och mera till ändamålet förande lag för den allmänna undervisningen kommer till stånd, och då jag vidare är fullt förvissad, att en än vidare utsträckning, såsom beredelsetid för en fullt ordnad allmän undervisning, *icke* är af nöden, men väl skulle hafva ett menligt inflytande för tillgodogörandet af våra andliga och materiella tillgångar, får jag vördsamt föreslå:

att för den *allmänna* medborgerliga undervisningens meddelande, i stället för folkskolan, densamma må ordnas genom skolor på tre särskilda, men i undervisning fortgående, afdelningar, fördelad i fem klasser sålunda:

1:o **småskolan,** som blefve *första* klassen med, mot det närvarande, utsträckt undervisning.

2:o **allmänna skolans** *lägre afdelning* med 2 klasser.

a) *andra klassen*, som skulle blifva, till kunskapernas omfång vid viss ålder och med utvidgade fordringar mot 7 § af folkskolestadgan, obligatorisk,

b) *tredje klassen*, som skulle undervisa uti alla i folkskolestadgan föreskrifna ämnen jemte statskunskap och helsolära.

3:o **allmänna skolans** *högre afdelning*, hvilken skulle till antal af *en* eller *flera* uppsättas inom hvarje län, med två ettåriga klasser och särskild lärare i hvardera, som skulle undervisa utöfver ofvan angifna läroämnen uti främmande lefvande språk, geometri, kemi och fysik m. m.

Att hufvudgrunderna för en sådan ny stadga må af Riksdagen bestämmas och öfverlemnas till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan, att Kongl. Maj:t låter utarbeta en ny derpå grundad lag för den allmänna medborgerliga undervisningen och den nästa Riksdag till pröfning förelägger.

Anhållande jag vördsamt, att till det Utskott, dit motionen blifver remiterad, få inkomma med förslag till närmare bestämmelser för hvad jag här haft äran föreslå; och, i afseende på behandlingen af det gjorda förslaget, att

Kammaren behagade för detsammas pröfning för sin del besluta nedsättandet af ett särskildt Utskott, äfvensom att, på grund häraf, motionen må delgifvas Första Kammaren.

Stockholm den 27 Januari 1872.

C. E. Hjelm.

N:o 186.

Af Herr **Jöns Andersson:** *Om frälserusttjenstens utgörande in natura eller genom erläggande af vakansafgift.*

Vid riksdagen år 1870 föreslog jag, i motion N:o 108, att Riksdagen för sin del måtte besluta frälserusttjenstens utgörande in natura, och i den mån det erfordrades till utgifter, som icke åligga de rustningsskyldige, ställa för ändamålet nödiga medel till Kongl. Maj:ts disposition, samt hos Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande af erforderliga åtgärder till ifrågavarande rustnings snara uppsättande. Denna motion blef af dåvarande Stats-Utskott, i utlåtande N:o 62, afstyrkt på skäl, som de utskottsledamöter i båda Kamrarne, hvilka vid utlåtandets behandling hade ordet, förklarade sig icke vilja försvara. Emellertid blef utlåtandet bifallet i Första Kammaren utan votering och i Andra Kammaren med blott 3 rösters pluralitet. Under diskussionen i sistnämnda Kammare lofvade jag att framdeles återkomma med samma ärende, och detta löfte infriade jag med motion N:o 93 vid sistlidne års lagtima riksdag, under yttrad förhoppning att bereda dåvarande Stats-Utskott tillfälle att uppfylla bristerna i föregående års motivering för afslag. Sistnämnda motion blef öfverlemnad till 1871 års Särskilda Utskott för behandling af frågor angående landtförsvarets ordnande, hvilket Utskott icke afgaf något svar på motionen.

Jag tror mig hafva i den förut väckta, här ofvan nämnda motionen fullkomligen ådagalagt, att den privilegierade jorden, som fått och ännu åtnjuter sina friheter från många onera, hvilka åligga annan jord, emot utgörande